

**PROF. DR. ORHAN SÖYLEMEZ VE YRD. DOÇ. DR. SAMET AZAP'IN TÜRK
DÜNYASI EDEBİYATLARI HİKÂYE ÇÖZÜMLEMELERİ ADLI ESERİ ÜZERİNE**

Ferhat UZUNKAYA*

Geliş Tarihi: Kasım, 2016

Kabul Tarihi: Nisan, 2017

Türk edebiyatı bir bütün olarak düşünüldüğünde, Türk aydınını bekleyen en önemli konulardan bir tanesi de Türk muhayyilesinin ortaya çıkardığı eserleri yorumlama/ anlamlandırma çabası olduğu Osmanlı Devleti'nin yıkılış dönemine bakıldığında; dünyayı okuyamama ve çok daha geniş anlam alanları üretememe gibi durumlardan .... Böylece Osmanlı, milyonlarca kilometre kare toprakların önce bilgisini sonra kendisini kaybetmiştir. Zira, bilgisine sahip olamadığımız toprakların kendisine de sahip olamıyoruz. Orhan Söylemez ve Samet Azap, hazırladıkları bu çalışmayla okuyucuya Türk dünyası edebiyatlarının kapılarını aralamış ve çözümlemeleriyle bahse konu olan hikâyeleri anlamlandırmamıza imkân sağlamıştır.

Orhan Söylemez, kitabın “Önsöz” (s. 7-17)'ün de “Türk dünyası üzerine özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte 1991 yılından itibaren, şiir antolojileri, hikâye antolojileri, monografik çalışmalar vb. gibi yayınlar yapılmaya başlandı. Biz de Elips'ten çıkan Kazak ve Salkımsöğüt'ten çıkan Kırgız hikâyeleri seçkilerimizi, Akçağ Yayınları'ndan çıkan *Türk Dünyası Edebiyatları: Roman I* adlı çalışmamızı yayınlamıştık. Türk Dünyası Edebiyatları: Roman I adıyla yayınladığımız kitapta, yine Türk dünyasının değişik yerlerinden yirmi kadar yazarın bir o kadar romanını yakın okumalarla incelemeye çalışmıştık. Devamını getiremedik; hâlbuki önce romanları bitirip daha sonra hikâyelere ve şiirlere yer vermektir amacımız. Akademik bir çalışma olarak hazırladığımız *Türk Dünyası Romanlarında Tarih ve Milli Kültür* isimli kitabımız henüz yayınlanmadı.” diyerek Türk dünyası edebiyatları üzerine kendi çalışmalarının bir yol haritasını çizer.

---

* Öğrenci; Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, ferhatuzunkaya@hotmail.com.

Türk Dünyası Edebiyatları Hikâye Çözümleri

Yazar, kitaba konu olan hikâyeleri Dr. Samet Azap ile birlikte, Türk dünyasının farklı yörelerinden, mesela Kazakistan'dan, Kırgızistan'dan, Türkmenistan'dan, Özbekistan'dan, Azerbaycan'dan, Karabağ'dan, Kırım'dan, Tataristan'dan, Başkurdistan'dan ve nihayet Irak Türkmen yazarlarından hikâyeler seçerek, bu hikâyelerin satır aralarına gizlenmiş mesajları da gün yüzüne çıkararak bir çözümlene metodu ile gün yüzüne çıkarmayı hedeflediklerini vurgular. (s. 7).

Eser, Türk dünyasından on altı yazarın on altı hikâyesini içeriyor. Ayrıca hikâye metinleri, inceleme metinlerinden önce bir bütün olarak verilmiştir. Böylece okuyucu ilk önce hikâye ile başlayacak, kendi anlamlar dizgesini oluşturacak, daha sonrasında akademik bir disiplinle (felsefe, sosyoloji, psikoloji ve tarih vb.) disiplinlerden de yararlanan çözümlenmelerle hikâyeleri yakından okuyacaktır; onlarla karşı karşıya kalacaktır. Böylece okuyucu bahse konu olan hikâyelerin göremediği/anlamlandıramadığı yönlerini de görmüş olacaktır.

İlk hikâye, Muhtar Evezov (Kazakistan)'un "Kökserek" (s. 19-50) isimli hikâyesidir. Yavru kurt iken insanlar tarafından ininden kaçırılan kurdun, yine insanlar tarafından köpeğe dönüştürülmek istenmesi ve aslını unutmayan kurdun insanlardan intikam alması üzerine

kurgulanan hikâye “Türk Halklarının Mankurtlaştırma / Ötekileşme Anlayışı” (s. 51- 58) adıyla ben-öteki ve ötekileşme konuları etrafında ve bu konuların varlık alanlarını da belirterek çözümlenmiştir.

İkinci hikâye, Tölögön Kasimbekov (Kırgızistan)’un “Bozkurt” (s. 59- 78) isimli hikâyesidir. Hikâye yine “Kökserek”te olduğu gibi “kurt”tan “köpek”e doğru evrilen bir çizgide devam eder. Bu bölüm “Kurttan Köpeğe Gidiş / Ontolojik Kopuş: Türk Halklarının Ötekileştirilmesi/ Mankurtlaştırılması” (s. 79-90) adını taşır.

Üçüncü hikâye, Elçin Efendiyev (Azerbaycan)’in “Stalin’in Ölümü” (s. 91 - 109) isimli hikâyesidir. Hikâye, toplumda oluşan Stalin algısı üzerine inşa edilir. Bu bölüm, “Stalin’in Yarattığı Korku ve Sevgi Paradoksu Bağlamında Kendine Yabancılaşma: Güce Tapınma Ve Stockholm Sendromu” (s. 110-117) başlığıyla irdelenmiştir.

Dördüncü hikâye, Anar Rızayev (Azerbaycan)’ın “Ben Sen O ve Telefon” (s. 119-144) isimli hikâyesidir. Yalnızlık ve yabancılaşma izlekleri üzerine kurulan hikâye, “Bireyin Yalnızlık Sorunsalı” (s. 145-148) başlığı altında çözümlenmiştir.

Beşinci hikâye, Sultanali Balgayev (Kazakistan)’ın “Kuma Kadından Doğan Büyük Lider” (s.149-166) adlı hikâyesidir. Hikâye, aynı soydan/aileden gelen iki Kazak boyunun birbirlerine kendi kimliklerini kabul ettirme çabası etrafında şekillenir. Bu bölüm “Kazak kimliği sorunsalı: Giydirilmiş Rus Kimliği” (s. 167-176) başlığı altında irdelenmiştir.

Altıncı hikâye, Sabit Dosanov (Kazakistan)’un “Beyaz Deve” (s. 177-189) isimli hikâyesidir. Antropomorfik karakterli deve üzerinden ilerleyen hikâye “Kazak halkının yurtsuzluk itkisi” (s. 190-198) eksenini etrafında çözümlenmiştir.

Yedinci hikâye, Tahavi Ahtanov (Kazakistan)’un “Küy Efsanesi” (s. 199-208) isimli hikâyesidir. Hikâye, yine bir önceki hikâyenin de merkezinde bulunan deve’nin simgeleştirilmesi üzerine kurulur. Bu bölüm, “Deve Ağlatan Küy’ün Sırrı” (s. 209-214) adını taşır.

Sekizinci hikâye, Gabit Müsirepov (Kazakistan)’un “Yassı Burun” (s. 215-226) adını taşır. Domuz ve devenin varlık alanları savaşı üzerine kurulan hikâyenin çözümlenmesi “Deve’den Domuz’a Giden Süreç: Ruslaştırma” (s. 227-234) adını taşır.

Dokuzuncu hikâye, Aşım Cakıpbekov (Kırgızistan)’un “Biz Babasız Büyüdük” (s. 235- 243) adlı hikâyesidir. Hikâye, babasını savaşta kaybeden ve babasız büyüyen kahramanın içinde bulunduğu durumları anlamlandırma çabası üzerine kurulur. Bu bölüm “Sovyet Rejimine Kurban Edilen Babalar ve Yetim Kalan Çocuklar” (s. 244-248) başlığı altında irdelenmiştir.

Onuncu hikâye, Adil Yakupoğlu (Özbekistan)’nın “Kerkenez” (s. 249-265) isimli hikâyesidir. Hikâye, isimsiz kahraman ile Zahide arasında geçen aşkı konu edinir. Bu bölüm “Aşk ve yozlaşma” (s. 266-270) başlıkları etrafında çözümlenmiştir.

On birinci hikâye, Beyşebay Usubaliyev (Kırgızistan)’in “Güneş Bugün Daha Çok Isıtıyor” (s. 271-280) başlığını taşır. Hikâye, bir önceki hikâyede olduğu gibi aşk temi etrafında şekillenir. Bu bölüm “Geçmişten Şimdiye Aşk Algısı” (s. 281-286) adını taşır.

On ikinci hikâye, Eynaz Zeynalov (Karabağ)’un “Bayram Payı” (s. 287-292) isimli hikâyesidir. Azerbaycan Türklerinin Nevruz Bayramı’nı kutlaması ve ona yüklediği anlam değerleri üzerine şekillenen hikâye, “Türk Kültür Mozaiği Nevruz ve Gelecek İnşası” (s.293-298) adıyla çözümlenmiştir.

On üçüncü hikâye, Ayaz Gıylacev (Tatar)’in “Gömlek” (s. 299-304) isimli hikâyesidir. Evlilik ve aile kurumunun içerisindeki çözümlere dikkat çekilen hikâye, “Aile İçi Çatışma ve Kadının Fedâkarlığı” (s. 305-308) başlığı altında irdelenmiştir.

On dördüncü hikâye, Aida Hayretdinova (Başkurdistan)’nın “Kaderin Dersi” (s. 309-314) hikâyesidir. Hikâyede, ülkü değerler bazında olması gereklerin sesi olan Helime Bacı’nın dünyanın yozlaşan ve bozulan yapısına karşı nasıl karşı koyduğu anlatılır. Bu bölüm “Kaybolan Değerlerin Karşısında Ülkü Değer Karakter Helime Bacı’nın Geleneğe Tutunuşu” (s. 315-320) adını taşır.

On beşinci hikâye, Ahmet Halmırat (Türkmenistan)’ın “Bizim Sokağın Masalı” (s. 315-320) isimli hikâyesidir. Yalnızlık, iletişimsizlik gibi kavramlar etrafında şekillenen hikâye “Modern İnsanın Yalnızlığı ya da Geleneğin Taşıyıcısı Ramazan Ağa” (s. 321-326) başlığı altında irdelenmiştir.

On altıncı hikâye, Nusret Merdan (Irak-Türkmen)’in “Babamın Bakır Tası” (s. 333-337) isimli hikâyesidir. Türkmenlerin uğradığı zulümlerin anlatıldığı hikâye, “Türkmen Halkının Uğradığı Zulüm ve Tiranlaşan İnsanlar” (s. 338-343) başlığı etrafında çözümlenmiştir.

Tanıtmaktan mutluluk duyduğum bu kitabın Türk dünyası edebiyatlarını tanımak isteyenlere, bu alanda çalışan genç akademisyenlere ve elbette üniversitelerimizdeki Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümü öğrencileri için de bir rehber olacağı kanaatindeyim.

Bu kitap için Orhan Söylemez ve Samet Azap’a teşekkür ediyor, en kısa zamanda *Türk Dünyası Edebiyatları El Kitabı*, *Türk Dünyası Edebiyatları Şiir Çözümlemeleri* ve *Türk Dünyası Romanlarında Tarih ve Milli Kültür* isimli çalışmaların yayınlanmasını bekliyoruz.